

GUÐFINNA HARÐARDÓTTIR

NORRÆN MÓSAÍK UM GÆÐI SKÝRSLA OG RÁÐSTEFNA Á VEGUM NVL UM GÆÐI Í FULLORÐINSFRÆÐSLU

NVL er norrænn vettvangur fullorðinsfræðslu á vegum Norrænu ráðherranefndarinnar (NMR) sem beinir athygli að nýsköpun, miðlun og árangri. Starfsemi NVL byggist á stefnu NMR um menntun og rannsóknir, stefnu Stýrihóps fyrir fullorðinsfræðslu (Styringsgruppen for Voksnes læring, SVL) og árlegri stefnu þess lands sem fer með formennsku ráðherranefndarinnar hverju sinni. NVL hvetur til samræðu á milli ólíkra tengslaneta, vinnur við að koma á nýjum samstarfsnetum og styrkja framlag þeirra til norræns samstarfs. NVL vinnur þverfaglega og hvetur til samvinnu á milli formlegra fræðsluaðila, aðila í fullorðinsfræðslu, alþýðufræðslu, fræðslu á vinnustöðum og aðila í rannsóknum og á vettvangi.

Gæði og gæðamál eru meðal þeirra málefna sem séstök áhersla er lögð á í stefnuskrá ráðherranefndarinnar fyrir árin 2008–2010 sem og í Menntaáætlun ESB (The Lifelong Learning Programme) sem Ísland er aðili að í gegnum EES-samninginn. Norræna ráðherranefndin hefur lagt sérstaka áherslu á fullorðinsfræðslu og að hún skili bæði einstaklingnum og samfélaginu sem mestu. Í tengslum við þetta hefur NVL á síðastliðnum árum unnið ötullega að eflingu gæða innan fullorðinsfræðslu og í því skyni var settur á laggirnar norrænn vinnuhópur um gæði.

Vinnuhópur NVL var skipaður Lis Boysen og Kim Faurschou frá Danmörku, Paula Silfvast frá Finnlandi, Sigríði Ágústsdóttur og Guðfinnu Harðardóttur frá Íslandi, Sigrun Røstad og Ellen Stavlund frá Noregi, Anne Christine Utterström og Eva Laurelli frá Svíþjóð og Ronny Holström frá Álandseyjum. Hópurinn nýtur stuðnings dyggra bakhjarla, gæðahópa sem starfa í hverju landi.

NORRÆN MÓSAÍK UM GÆÐI

Norræna hópnum var falið að taka saman og gefa út skýrslu um gæðamál í fullorðinsfræðslu á Norðurlöndunum. Í kjölfar útgáfunnar var haldin ráðstefna um efnið í sænska smábænum Nynäshamn dagana 14. og 15. maí 2008. Þar komu saman um 85 gestir og fyrirlesarar frá öllum Norðurlandþjóðunum, Norrænu ráðherranefndinni og framkvæmdastjórn ESB. Á ráðstefnunni var rætt nokkuð vítt um gæði og gæðamál og skýrsla NVL hópsins kynnt. Skýrslunni er ætlað að varpa ljósi á hvernig unnið er með gæðastjórnun og gæðamál og hvernig þróun gæðamála í fullorðinsfræðslu er háttáð á Norðurlöndunum. Megininntak skýrslunnar mynda norrænar dæmisögur (e. cases) þar sem sagt er frá ýmsum verkefnum og aðferðum sem miða að því að auka gæði í

fullorðinsfræðslu. Skýrsla NVL-hópsins ber nafnið Kerfisbundin gæðastjórnun í fullorðinsfræðslu – Norræn mósaík. (Systematisk kvalitetsarbejde i voksnes læring – Nordiske brikker til en mosaik). Henni er skipt upp í kafla í samræmi við gæðahring ESB. Hringurinn er módel sem sýnir mögulega uppbyggingu gæðastjórnunar og gæðaviðmiða.¹

UM GÆÐAMÓDEL ESB

Gæðahringur ESB (The Common Quality Assurance Framework) er módel fyrir uppbyggingu gæðastjórnunar og gæðaviðmiða. Þar er gæðastjórnun sett fram sem ferli og skiptist í fimm hluta eða svið sem taka á helstu þáttum gæðastjórnunar. Sviðin tengjast innbyrðis og hafa áhrif hvert á annað, þau eru: Stefnumótun, innleiðing, mat, eftirfylgni og aðferð. Innan hvers sviðs hafa verið skilgreind ákveðin kjarnaviðmið sem eru sett fram í spurnarformi og þess vegna afar aðgengileg öllum sem vilja notfæra sér þau.

Í Stefnumótun: Í þessum fyrsta hluta ferlisins eru tekin fyrir atriði eins og markmiðssetning og áætlanagerð en til að ná árangri er mikilvægt að spá í framtíðina, setja markmið og marka stefnu og gera áætlun um hvernig eigi að vinna að því að ná settum markmiðum. Áætlun og markmið byggjast á niðurstöðum úr samræðum milli hagsmunaaðila. Meginspurningarnar, sem settar eru fram í stefnumótunarhlutanum, eru:

- Hvaða markmið eru til?
- Eru þau raunhæf og mælanleg?

¹ Sjá um The Common Quality Assurance Framework (CQAF) á http://ec.europa.eu/education/policies/2010/qualitynet_en.html

- Þekking hagsmunaaðilar markmiðin og hafa þeir samþykkt þau?

II Innleiðing: Hér liggur aðaláherslan á það hvernig markmið, stefna og áætlun eru innleidd í dagleg störf starfsmanna, þar á meðal framkvæmd námsins. Alla jafna fer mikill tími og orka í innleiðinguna og þess vegna er mikilvægt að hafa skýra áætlun um innleiðinguna og vera meðvitaður um að góðir hlutir gerast hægt. Spurningar, sem vert er að spyrja sig, eru:

- Hvernig tengist innleiðingin markmiðum og stefnu?
- Hvaða aðferðir eru notaðar og hver ber ábyrgð á innleiðingunni?

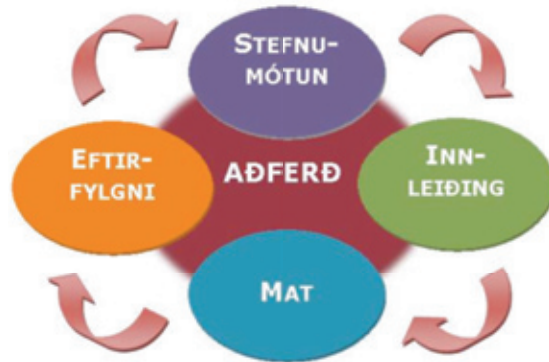
III Mat: Þriðji hlekkurinn tekur til mats á ýmsum þáttum sem koma starfsemiinni við. Til að geta metið starfsemina þarf að safna saman gögnum og vinna úr þeim upplýsingar sem síðan eru notaðar til að meta árangur. Réttmæti og áreiðanleiki gagna skipta miklu máli í þessu samhengi. Mikilvæg atriði til að velta fyrir sér eru meðal annars:

- Hvaða upplýsingum er safnað saman og hvað er metið?
- Hvernig og hversu oft fer mat fram?
- Hvernig er matið notað til að komast að sameiginlegri niðurstöðu?

IV Eftirfylgni: Þó svo að eftirfylgni og þróun gæðamála séu einna mikilvægustu hlekkirnir í gæðakeðjunni er hér oft um veikasta hlekkinn að ræða því að það gleymist svo oft að vinna úr niðurstöðunum. Það er á þessu stigi sem teknar eru ákvarðanir um ný markmið og stefnu á grundvelli mats og fyrri reynslu. Mat á því sem gert hefur verið þarf að leiða til nýrra árangursmarkmiða og breyttrar stefnu. Lykilspurningin er því:

- Hvað verður um niðurstöður matsins og hvernig eru þær notaðar til að byggja upp ný markmið og áætlanir?

Gæðamódel ESB

V Aðferð: Þessi þáttur gengur eins og rauður þráður í gegnum hina fjóra hluta gæðahringsins enda skiptir máli fyrir vel heppnað gæðastarf að aðferðin, sem notuð er, sé markviss og miði að því að virkja alla hagsmunaaðila. Þess vegna er mikilvægt að huga að eftirfarandi þáttum:

- Hverjir taka þátt í ferlinu?
- Hvaða verkfæri eru notuð?
- Hvernig og af hverju er verið að mæla gæði?
- eru notuð skipulögð og stefnumiðuð vinnubrögð?

Í skýrslu NVL er að finna greiningarsögur og raundæmi frá öllum Norðurlandþjóðunum þar sem fjallað er um hvernig unnið er með gæði í fullorðinsfræðslu. Nafn skýrslunnar *Norðiske brikker til en mosaik* endurspeglar þá hugsun höfunda að sögurnar og dæmin séu engan veginn tæmandi frásögn um gæðastarf í fullorðinsfræðslu á Norðurlöndunum heldur er einungis um nokkurs konar hluta af mynd að ræða eða dæmi um vinnubrögð sem fólk hefur tileinkað sér. Meginmarkmiðið er að gefa fólk innsýn inn í hvernig aðrir vinna með gæði og miðla þannig þekkingu og reynslu sín á milli. Á þann hátt getur fólk lært hvert af öðru og fundið nýjar leiðir til að efla gæði í fullorðinsfræðslu heima fyrir.

RÁÐSTEFNA UM GÆÐI

Framsögumenn á ráðstefnunni voru þau Kirsten Preisler, sérfræðingur hjá Norrænu ráðherranefndinni, Monika Kepe-Holmberg, sérfræðingur hjá Framkvæmdastjórn ESB, Lena

Frá ráðstefnu um gæði í fullorðinsfræðslu.

Lindgren, dósent við háskólann í Gautaborg, Pentti Yrjölä, frá finnska menntaráðinu og Kim Faurschou, framkvæmdastjóri FACO, rannsóknarsamfélags á Fjóni. Þau ræddu vítt og breitt um gæði og kom skýrt fram í máli þeirra að gæði eru í senn bæði einföld og flókin. Gæði eru huglæg því að hver og einn dæmir út frá eigin reynslu um gæði vöru og þjónustu en gæði eru einnig hlutlæg þar sem mat á þeim er oft bundið fyrirframgefnum viðmiðum eða stöðlum. Sem dæmi má nefna að Pentti Yrjölä fjallaði um góða útkomu Finna í Pisa-rannsókninni og hugmyndir, sem hafa kviknað um hvort þau viðmið sem sett eru í Pisa, henti finnska skólakerfinu að einhverju leyti betur en því breska. Lena Lindgren velti fyrir sér réttmæti gæðaviðmiða og sagðist viss um að mörg þeirra viðmiða, sem er ætlað að mæla gæði, mældu eitthvað allt annað. Kim Faurschou kom inn á mikilvægi þess að vera sífellt að endurskoða eigið starf og meta það út frá þeim viðmiðum sem maður setur sér með það fyrir augum að þróa starfið enn frekar og efla gæði þess.

Ráðstefnugestum gafst tækifæri til að fá nánari kynningu á nokkrum dæmum úr skýrslunni í málstofum sem voru haldnar báðar ráðstefnudagana. Þar sköpuðust líflegar umræður um gæði í fullorðinsfræðslu, tengsl mynduðust og fólk sótti ráð hvert hjá öðru. Menn sammæltust um að það sem einkennir norrænt starf með gæði er helst hin mikla nálægð hagsmunaaðila, traust sem ríkir milli aðila og viðtækar samræður á jafningagrunnvelli. Stærsta áskorunin að mati Kim Faurschou er að auka eftirlit og eftirfylgni með gæðastarfi því að með stöðugri endurskoðun er hægt að byggja upp þekkingu sem eykur líkur á framþróun.

HEIMILDIR

Framkvæmdastjórn ESB (2005). *Fundamentals of a Common Quality Assurance Framework (CQAF) for VET in Europe*. Brussel: Framkvæmdastjórn ESB.

NVL (2008). *Systematisk kvalitetsarbejde i voksnes læring*. Nordiske brikker til en mosaik. Oslo: NVL.

UM HÖFUNDINN

Guðfinna Harðardóttir starfar sem sérfræðingur hjá Fræðslumiðstöð atvinnulífsins. Hún hefur MA-próf í mannauðs-stjórnun frá Háskóla Íslands, Cand.mag.-próf í þýsku frá Kaupmannahafnarháskóla, BA-próf í þýsku frá HÍ og uppeldis- og kennslufræði til kennsluréttinda frá HÍ.

Helstu verkefni Guðfinnu hjá FA tengjast gæðamálum í fullorðinsfræðslu og upplýsingasöfnun meðal samstarfsaðila. Áður starfaði hún sem sérfræðingur á Hagstofu Íslands og sem þýskukennari hjá Verzlunarskóla Íslands.

ABSTRACT

Quality and related issues rank highly on the agenda in the programme of the Nordic Council of Ministers for the years 2008-2010 and in the EU Lifelong Learning Programme which Iceland is a member of through the EEA agreement. The Nordic Council of Ministers has prioritised adult education and emphasised that it benefit both individuals and society. In this context, the Nordic network NVL has in recent years worked systematically at enhancing quality in adult education and for that purpose a workgroup on quality has been established. The NVL workgroup published a report on quality in adult education in the Nordic countries. Following the publication a conference was held on the subject May 14th-15th 2008 in Nynäshamn in Sweden where 85 representatives from all the Nordic countries, the Nordic Council of Ministers, and the European Commission convened. At the conference quality issues were extensively discussed and the report of the NVL workgroup was introduced. The intention with the report and the conference was to inform how the Nordic countries handle quality management and quality issues in general in adult education.